

Onderwerp Aanvullende informatie project Geothermie en
beantwoording vragen t.b.v. actualiteitendebat

Steller Eric van Huissteden

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon 0622446158   Bijlage(n) 3   Ons kenmerk 6658974
Datum 14-11-2017   Uw brief van   Uw kenmerk -

Geachte leden,

De fracties van VVD en PvdA hebben maandag 13 november 2017 een actualiteitendebat aangevraagd over WarmteStad. Ter voorbereiding op dat debat sturen wij u deze brief.

Wij kunnen ons voorstellen dat de veelheid aan stukken en hetgeen vorige week in de media is verschenen vragen bij u oproept. In deze brief nemen we u in hoofdlijnen mee door het dossier WarmteStad, met het accent op onze contacten met SodM en de informatie aan de raad.

Eerst lichten wij u in over nieuwe stukken (een aantal is bij u al bekend) die u als bijlage bij deze brief ontvangt.

Aanvullende stukken SodM

Afgelopen vrijdag 10 november 2017 heeft u een brief van ons ontvangen over de openbaarmaking van de communicatie van WarmteStad en ons met het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) over het project Warmtenet Noordwest. Eerder hebben wij u het merendeel van deze informatie al als vertrouwelijke bijlage toegestuurd bij het raadsvoorstel Vervolgtraject Geothermie.

Aan het eind van die brief hebben wij verwezen naar een mail van SodM dd. 9 november 2017, waarin zij ons vragen stukken te beoordelen die zij vrij wilden geven. In reactie daarop hebben wij SodM laten weten dat wij niet tegen openbaarmaking zijn, maar dat wij in een zo kort tijdsbestek die stukken niet kunnen beoordelen. Omdat wij toen niet wisten wat SodM openbaar zou maken, hebben wij u bij de brief van vrijdag alleen de mail met het verzoek en ons antwoord toegezonden.

SodM heeft besloten deze stukken openbaar te maken. Het gaat om interne stukken van SodM die wij en WarmteStad niet kenden. Wij sturen u deze hierbij toe (bijlage 1).

Afgelopen maandag 13 november heeft SodM ons wederom een pakket stukken toegestuurd met het verzoek om binnen twee uur te reageren. Wij hebben geen bezwaar tegen het openbaar maken van die stukken, maar zien dat er ook stukken uit 2016 tussen zitten die al met u gedeeld zijn. Ook deze stukken zijn bijgevoegd (bijlage 2).

U beschikt nu over de correspondentie tussen SodM en WarmteStad, de correspondentie tussen SodM en het college, de rapporten die door WarmteStad met SodM zijn gedeeld en over een aantal interne stukken van SodM. Naar beste weten van het college beschikken u en wij hiermee over alle communicatie met SodM over het project.

Veiligheid voorop

Vanaf de start hebben wij veiligheid voorop gesteld als belangrijkste randvoorwaarde van het project geothermie. Daarom is voortdurend intensief aandacht besteed aan de risicobeheersing van het project. Dit is u bekend; vanaf het begin hebben wij veelvuldig met u gesproken over de risico's en mogelijkheden van risicobeheersing.

Juist vanwege het belang van veiligheid en risicobeheersing hebben wij direct actie ondernomen toen wij eind mei signalen kregen over mogelijke zorgen bij SodM. De directeur WarmteStad heeft daarom op 22 mei verzocht om een gesprek met de Inspecteur-Generaal van SodM. Dit resulteerde in een afspraak op 30 juni 2017, die echter kort daarvoor door SodM werd afgezegd. Pogingen van WarmteStad om op korte termijn tot een nieuwe afspraak te komen hadden geen resultaat.

Direct nadat op 13 juli 2017 de zorgen van SodM omtrent de veiligheid van ons aardwarmteproject naar voren kwamen in de 'Staat van de sector Geothermie' hebben wij ons beraden, wat leidde tot onze brief aan uw raad op 19 juli 2017. Daarin hebben we u geïnformeerd over de situatie en over ons besluit alle (voorbereidende) werkzaamheden voor de geothermiebron 'on hold' te zetten. Dat betekent dat sindsdien alleen nog uitgaven zijn gedaan voor de organisatie van WarmteStad en de op 30 mei 2017 door het college geaccordeerde gunning door WarmteStad voor de aanleg van fase 1 van het Warmtenet. Er zijn geen uitgaven meer gedaan die bij het eventueel stoppen met geothermie onnodig zouden zijn. Wij hebben toen aan de raad aangegeven dat deze pas op de plaats tot vertraging(skosten) zou leiden tot er duidelijkheid was over de opvattingen van SodM.

Wij hebben geprobeerd helder te krijgen wat de aard en omvang van de zorgen bij SodM was. Direct na publicatie van de 'Staat van de sector' is er op bestuurlijk niveau telefonisch contact geweest met SodM. In dat contact is een procesafspraken gemaakt voor het vervolg. Na de vakantie zou er een overleg zijn tussen WarmteStad en SodM. Dat werd het ambtelijk overleg op 28 augustus 2017. Daarna heeft een groot aantal vervolcontacten plaats gevonden.

Een tussenstand van de zorgen en afspraken met SodM is met u gedeeld in de informatieve sessie met de raadscommissie van 27 september jl. Hierin hebben wij u verteld dat er SRA's worden opgesteld en dat deze aan zowel het expertpanel Kennisprogramma Effecten Mijnbouw (KEM) als SodM zullen worden voorgelegd.

Tijdens die sessie is benadrukt dat het project serieus onder druk is komen te staan. Een indicatie in de vorm van een percentage van de kans op een positief advies van SodM hebben wij niet genoemd, omdat wij dit toen zelf nog niet kenden. Op 27 september is ook herhaald dat geen uitgaven worden gedaan die niet 'no regret' zijn, ongeacht het al dan niet doorgaan van het project. Ook is aangekondigd dat het college scenario's zou uitwerken voor het vervolg, waaronder een scenario om over te stappen naar een alternatieve bron. Wij konden op dat moment de exacte consequenties van doorgaan of stoppen nog niet overzien en daarmee kon ook nog geen besluit van de raad worden gevraagd.

Het raadsvoorstel Vervolgtraject Geothermie is het vervolg daarop en geeft u met zijn bijlagen de informatie om nu tot een besluit te komen. Het college stelt u daarin voor geothermie als bron 'on hold' te zetten. Bij instemming van uw raad wordt de pas op de plaats sinds juli definitief. Het besluit ligt voor de voorbereiding voor een alternatieve duurzame energiebron direct te starten.

Aard van contacten met SodM tot publicatie 'Staat van de sector Geothermie'

Zoals u kunt lezen in het dossier, dateren de eerste contacten van WarmteStad met de toezichthouder SodM uit juni 2015. Vanaf dat moment tot publicatie van de 'Staat van de sector' is er vijf keer een bijeenkomst geweest van WarmteStad met SodM en zijn diverse stukken toegestuurd. De aard van de communicatie was dat WarmteStad daarbij een beeld schetste van de organisatie, de stand van zaken van het project, de (voorgenomen) processtappen en de uitkomsten van onderzoeken, en dat SodM daarop reageerde. WarmteStad heeft ons gemeld dat in die bijeenkomsten steeds vragen en opmerkingen zijn gesteld die zij in hun vervolgstappen meenamen, maar dat zij geen concrete zorgen over de inhoud, het proces of de organisatie van WarmteStad bij SodM hebben geconstateerd in de zin zoals die op 28 augustus en daarna naar buiten zijn gekomen.

Een voorbeeld van zo'n vraag is het verzoek van SodM eind maart om een SRA voor de boring. Het opstellen van een SRA voor de boring is daarop opgenomen in het proces van WarmteStad en daar was ook nog tijd voor. Het feit dat een SRA moest worden gemaakt impliceerde niet dat het onderzoek dat tot dan toe gedaan was niet goed was of dat het project pas op de plaats zou moeten maken.

Wanneer wisten WarmteStad en college van de zorgen van SodM met betrekking tot over de veiligheid van ons aardwarmteproject?

Op 22 mei heeft WarmteStad verzocht om een afspraak tussen de nieuwe directeur van WarmteStad en de Inspecteur-Generaal van SodM. Aanleidingen waren dat er een nieuwe directeur WarmteStad was, en signalen over vermeende uitspraken van de Inspecteur-Generaal in een niet gepubliceerd interview over de relatie tussen seismiciteit en geothermie. In het dossier is zichtbaar dat SODM dit op 23 mei 2017 intern oppakt, waarbij zij aangeven dat de afspraak moet gaan over hun zorgen over het aardwarmteproject. Deze afspraak is op 30 juni ingepland. Deze afspraak is vervolgens afgezegd door SodM. Tot een nieuwe afspraak is het voor publicatie van 'De staat van de sector' niet meer gekomen, ondanks herhaalde pogingen vanuit WarmteStad.

Op 7 juni 2017 heeft WarmteStad het college en de andere aandeelhouder geïnformeerd dat een afspraak in voorbereiding was tussen de directeur WarmteStad en de Inspecteur-Generaal van SodM.

WarmteStad wist dus eind mei dat er zorgen waren bij SodM over ons aardwarmteproject, maar niet wat de aard en omvang van de zorgen waren. Vandaar het verzoek om een afspraak met SodM.

WarmteStad geeft daarnaast aan dat op 13 juni 2017 vanuit het ministerie van EZ telefonisch een positief signaal is afgegeven dat SodM geen procedurele bezwaren had tegen de overdracht van de opsporingsvergunning en dat publicatie binnen twee weken werd verwacht.

Op 13 juli werd tijdens een vergadering van de stuurgroep geconstateerd dat de afspraak met SodM niet tot stand wilde komen, en werd staande de vergadering bekend dat SodM het rapport 'Staat van de Sector Geothermie' had gepubliceerd. De geuite zorgen in het rapport leidden tot vraagtekens over ons geothermie project. Om helderheid te krijgen over de plotseling ontstane onduidelijkheid heeft ons college direct contact opgenomen met de Inspecteur-Generaal van SodM en met het ministerie van Economische Zaken. Daarbij werd bevestigd dat SodM vraagtekens plaatste bij het Groningse geothermieproject.

Zoals hiervoor beschreven hebben wij u op 19 juli 2017 schriftelijk geïnformeerd over onze reactie op de ontstane situatie. In het raadsdebat over het rapport 'Staat van de Sector Geothermie' en onze brief onderschreef uw raad het 'on hold' zetten van alle activiteiten voor geothermie (bouwrijp maken van de locatie, boren van de eerste put, bouwen van het warmteverdeelstation), de volgende fase van het warmtenet en de tijdelijke warmte opwek. Tevens steunde u onze lijn om na de zomervakantie duidelijkheid te krijgen over de aard van kritiek vanuit SodM, de status van de opsporingsvergunning en de kansen op een toekomstige winningsvergunning, door gesprekken met zowel het ministerie van Economische Zaken als SodM. Immers de veiligheid van onze inwoners staat voorop bij keuzes om wel of niet (verder) te investeren in geothermie.

Wat is er op 28 augustus tussen WarmteStad en SodM gewisseld en wat hebben we hiermee gedaan?

Gesprek 28 augustus WarmteStad en SodM

Op 28 augustus 2017 vond ambtelijk overleg plaats tussen WarmteStad en SodM. WarmteStad werd overvallen door de kritiek op het project, die met behulp van een presentatie werd gegeven.

SodM benadrukte daarbij dat de gepresenteerde analyse nog geen definitief en formeel oordeel was. Daarvoor wilde SodM eerst dieper in de uitgevoerde onderzoeken duiken en was er behoefte om meegenomen te worden in de interpretatie van dit onderzoeksmateriaal door WarmteStad. SodM adviseerde WarmteStad een aanvraag in te dienen, welke SodM zou kunnen beschouwen als een formeel verzoek tot beoordeling.

Terugkoppeling door WarmteStad

WarmteStad heeft in een bestuurlijk overleg op hoofdlijnen aan ons teruggekoppeld hoe het gesprek met SodM is verlopen. Het was duidelijk dat SodM stevige kritiek had op het project en dat WarmteStad het op zijn beurt oneens was met de wijze waarop SodM tot zijn opmerkingen kwam.

Aan SodM is verzocht om de presentatie van 28 augustus 2018 vrij te geven, maar SodM gaf daaraan geen gehoor, omdat het ging om een voorlopige conclusie. WarmteStad heeft alleen de laatste sheet ontvangen. (Deze was overigens anders dan die SodM nu heeft vrijgegeven. De zin 'Er kan niet bepaald worden of aan de veiligheidsnormen wordt voldaan, bevingen kunnen niet worden voorspeld' ontbrak. SodM geeft aan een niet volledig screen shot gemaakt te hebben.)

Conference call

Op 25 september is er een bestuurlijke conference call met SodM geweest om de zorgen over de veiligheid van het project helder te krijgen en afspraken te maken over het vervolg (SRA en de beoordelingen). In dat gesprek kondigde SodM ook haar advies aan de minister aan over de vergunningen. Kritiek op de projectorganisatie WarmteStad is tijdens dat gesprek niet aan de orde gekomen.

Informatieve sessie met raadscommissie 27 september

Tijdens de reeds geplande informatieve sessie met de raadscommissie op 27 september hebben het college en WarmteStad de stand van zaken op dat moment met u gedeeld: het met SodM overeengekomen proces rond de SRA en de zorgen van SodM op basis van de ons gemaakte slotsheet van de presentatie van 28 augustus 2017. Dit laatste heeft vertrouwelijk plaats gevonden, omdat SodM de conclusies van 28 augustus 2017 uitdrukkelijk als voorlopig beschouwde. Wij hebben nadrukkelijk gemeld dat het project onder druk staat. Een indicatie in de vorm van een percentage van de kans op een positief advies van SodM hebben wij niet genoemd, omdat wij dit toen zelf niet kenden.

Tijdens die bijeenkomst is ook gemeld dat sommige rapporten volgens SodM inconsistent zijn en dat WarmteStad de rapporten meer in samenhang zou presenteren bij de SRA.

De twijfels bij SodM over de TLS waren niet opgenomen in de op 27 september beschikbare slotsheet van de SodM-presentatie. Deze slotsheet is gebruikt als basis voor de terugkoppeling aan u. Hierdoor is de discussie over de TLS helaas niet meegenomen in de informatieve sessie op 27 september. Aangezien het project echter al stil lag sinds 19 juli 2017 en besluitvorming sowieso werd voorbereid, had dat echter niet tot een ander proces kunnen leiden.

28 september: SodM informeert ons over advies aan de minister

Op 28 september heeft SodM contact opgenomen met de burgemeester, waarbij de inhoud van de brief van SodM aan de minister mondeling werd medegedeeld. De burgemeester gaf hierbij richting SodM aan onaangenaam verrast te zijn door de in de brief opgenomen kritiek op projectorganisatie WarmteStad, aangezien dit op 25 september niet aan de orde was geweest. Hierdoor ontstond de situatie dat wij, één dag nadat wij u hadden geïnformeerd, weet hadden van nieuwe informatie die in de brief van SodM aan de minister zou staan. De brief van SodM is op 2 oktober 2017 openbaar gemaakt. Om verwarring bij uw raad te voorkomen, hebben wij toen aan uw raad gemeld dat de brief in lijn was met de informatievoorziening op 27 september, maar dat de kanttekeningen bij de kwaliteit van de organisatie voor ons nieuw waren en wij die daarom niet op 27 september hadden kunnen melden.

Organisatie WarmteStad

Daarmee kwam het meningsverschil aan het licht tussen SodM enerzijds en WarmteStad en de gemeente anderzijds over het al dan niet adresseren van de kritiek op de organisatie WarmteStad tijdens de overleggen van 28 augustus en 25 september.

Volgens WarmteStad en de gemeente heeft SodM op 28 augustus vragen gesteld over de seismische deskundigheid binnen WarmteStad en is er kritiek geuit over enkele externe rapportages. SodM is in haar advies van 28 september aan de minister voor het eerst gekomen met brede en fundamentele kritiek op de organisatie WarmteStad. Er is blijkens de correspondentie dan ook geen overeenstemming over een verslag van de gesprekken van 28 augustus en 25 september. In de nieuwe bijlagen die SodM stuurt (en die WarmteStad en wij niet kenden) over de kritiek op de organisatie is ook te lezen dat 28 augustus wordt gebruikt als onderbouwing van die kritiek en dus na 28 augustus tot stand is gekomen.

Weging door college

In september en oktober hebben wij in verschillende contacten verkend in hoeverre de beschikbaarstelling van aanvullende rapporten door WarmteStad, het opstellen van SRA's en de onafhankelijke beoordeling daarvan door

externen ertoe zou kunnen leiden dat het SodM zijn voorlopige opvattingen zou bijstellen en op termijn tot positieve advisering zou komen.

In september was onze indruk dat inschattingen van SodM allesbehalve voldragen waren en dat door tegemoet te komen aan de kritische punten van SodM in een SRA en het inschakelen van onafhankelijk deskundigheid wij mogelijk nog konden voldoen aan de verwachtingen van SodM.

Eind oktober heeft het college echter geconcludeerd dat de standpunten zo ver uit elkaar liggen, dat er te veel onduidelijkheid is over de veiligheidsrisico's, en dat de uitkomst van de advisering door SodM daardoor te ongewis is om nog tot nieuwe investeringen over te gaan. Dit heeft geleid tot de voorkeursoptie van het college in het raadsvoorstel dat wij u 3 november hebben toegezonden.

Maar we willen wel een antwoord krijgen op de vraag of geothermie in Groningen in de toekomst nog een optie is.

Gelet op een aantal ontwikkelingen, achten wij het maken van een SRA daarvoor niet langer de beste weg:

- SodM heeft gevraagd de recente beving onder Paddepoel te betrekken; wij beschikken echter nog niet over de daarvoor benodigde informatie;
- wij hebben EBN (Energiebeheer Nederland) gevraagd mee te kijken met deze specialistische rapportages en daarmee ontstaat een extra processtap;
- de tijdsdruk om begin 2018 een besluit te nemen over de eerste boring is niet meer aan de orde.

Wij zijn nu met EBN in gesprek om te kijken naar een andere manier om te komen tot een aanpak waarmee we antwoord kunnen krijgen op onze vraag of geothermie in de toekomst mogelijk is in Groningen.

Tot slot

Vanaf de start van het project geothermie heeft veiligheid bij ons en bij uw raad voorop gestaan. Wij hebben u dan ook steeds en in meerdere sessies meegenomen in en betrokken bij de discussies over mogelijke risico's en mogelijkheden voor risicobeheersing.

Bij de eerste signalen over mogelijke zorgen bij SodM (eind mei 2017) heeft WarmteStad geprobeerd in overleg te treden met SodM. Direct na publicatie van de 'Staat van de sector Geothermie' hebben wij contact opgenomen met SodM en hebben wij besloten het project voorlopig 'on hold' te zetten. Wij hebben u daarover geïnformeerd in onze brief van 19 juli 2017 en in het raadsdebat daarover. Ook daarna hebben wij u steeds naar beste weten geïnformeerd.

Gelet op het bovenstaande zijn wij van mening dat wij uw raad steeds goed hebben meegenomen in de gezette stappen gedurende het totale geothermie-project en dat wij u steeds naar beste weten hebben geïnformeerd over de ontwikkelingen.

Door het 'on hold' zetten van de voorbereidingen voor geothermie vanaf juli zijn er geen uitgaven gedaan die bij het eventueel stoppen met geothermie onnodig zouden zijn. In september heeft het college op hoofdlijnen de informatie gedeeld die het op dat moment beschikbaar had, terwijl we intussen verder hebben gewerkt aan duidelijkheid over de positie van SodM en over de consequenties aangaande scenario's rondom het weer opstarten dan wel stopzetten van het project.

We willen als college samen met onze partners lessen trekken uit het proces. We horen ook graag hoe u hier tegenaan kijkt.

De beschikbare informatie is nu vervat in het raadsvoorstel dat bij u voorligt.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Peter den Oudsten', with a horizontal line underneath.

de burgemeester,
Peter den Oudsten

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Peter Teesink', with a horizontal line underneath.

de secretaris,
Peter Teesink